

С. Ф. Любарець

САНІТАРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА В ЛІЦЕЇ «УНІВЕРСУМ» (м. Київ)

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (м. Київ)

Робота є фрагментом виконання науково-дослідної роботи кафедри дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань Національного медичного університету імені О. О. Богомольця «Загальні чинники у формуванні стоматологічного здоров'я дітей та підлітків».

Вступ. В Україні спостерігаються високі показники стоматологічної захворюваності, що зумовлює необхідність здійснення першочергових заходів для поліпшення ситуації [1, 2, 4]. В міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації», затвердженій постановою Кабінету Міністрів України № 14 від 10 січня 2002 р., наголошується на необхідності «...поліпшувати поінформованість дітей, батьків і вчителів стосовно методів і засобів профілактики карієсу, залучаючи їх до санітарно-гігієнічного навчання...». Санітарно-просвітницька робота та навчання гігієні порожнини рота – дві основні складові гігієнічного виховання [7]. Санітарно-просвітницька робота в різних дитячих колективах є досить складною задачею. Досягти мети можна лише за умови знань психології аудиторії, її особливостей, застосування необхідних форм та методів роботи відповідно до конкретних колективів. Основний напрям санітарної просвіти – прищепити населенню знання про здоровий спосіб життя, причини стоматологічних захворювань і переконати у необхідності проведення профілактичних заходів. Перевагою активних форм роботи є безпосередній взаємозв'язок і взаємодія спеціалістів і колективу, що забезпечує найефективніший вплив на аудиторію, на відміну від пасивних форм. Проте покращення якості пропаганди дозволяє посилити ефект пасивної форми санітарно-просвітницької роботи.

Мета дослідження. Запропонувати порядок проведення санітарно-просвітницької роботи в умовах ліцею на основі вивчення стоматологічної поінформованості підлітків.

Об'єкт і методи дослідження. Обстежено 196 учнів ліцею «Універсум» (м. Київ) віком 13-17 років (відповідно Договору про науково-практичне співробітництво між кафедрою дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань НМУ і ліцеєм). Інформацію щодо анамнезу життя, загального стану здоров'я дітей отримували з медичних карток. З метою оцінки стоматологічного статусу визначали розповсюдженість та інтенсивність карієсу, захворювань тканин

пародонту, поширеність вад твердих тканин зубів; гігієнічний стан порожнини рота оцінювали за допомогою індексів Green - Vermillion (1964), що оцінює площу коронки зуба, вкриту нальотом та Silness - Loe (1976), який оцінює товщину зубної бляшки в пришийковій ділянці [6, 7]. Анкетування учнів ліцею було проведене з урахуванням питань з модифікованого анонімного опитувальника ВООЗ-2013.

Результати дослідження та їх обговорення. У обстеженого контингенту встановлена висока розповсюдженість карієсу та захворювань тканин пародонту. Інтенсивність карієсу (КПВ) дорівнювала 5,9. У 15,3% ліцеїстів констатовані вади твердих тканин зубів. Гігієна порожнини рота – задовільна. Протягом останніх 12 місяців 33% дітей скаржились на біль, або дискомфорт в порожнині рота; 10% – мали функціональні обмеження зубо-щелепної системи (порушення «фізичного благополуччя»); 8% – не змогли відвідувати ліцей з приводу гострих, чи хронічних стоматологічних хвороб. Враховуючи вищевказані результати, проведення санітарно-просвітницької роботи є актуальним.

Перший етап активних форм санітарно-просвітницької роботи – бесіди із педагогами та медичними працівниками. Під час підписання Договору про науково-практичне співробітництво, в розмові з директором ліцею С. С. Сурмою, ми пояснили мету і задачі профілактики в стоматології, окреслили коло заходів щодо її проведення, об'єм роботи, бажаний час та умови її здійснення. Під час спілкування з вчителями і медичною сестрою, підкреслили, що від їх участі, зацікавленості здебільшого залежить успіх та ефективність заходів профілактики.

Другим етапом активної форми санітарно-просвітницької роботи в організованих колективах є бесіди з батьками, які мають вирішити дві задачі: стурбувати батьків станом зубів та органів порожнини рота своїх дітей і викликати безросередню зацікавленість у проведенні і підтриманні профілактичних заходів у дитячому колективі.

Третім етапом активних форм санітарно-просвітницької роботи є бесіди, уроки здоров'я для учнів. Під час огляду ліцеїстів кожному з них були надані рекомендації щодо вибору засобів і предметів гігієни в залежності від стоматологічного статусу. На уроці здоров'я, який був проведений спільно зі студентами 3 курсу стоматологічного факультету, розглядалися питання з анатомії і фізіології

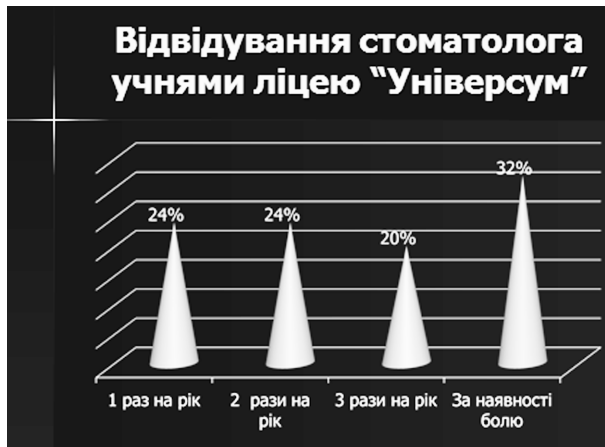

Рис. 1. Відвідування стоматолога учнями ліцею «Універсум».

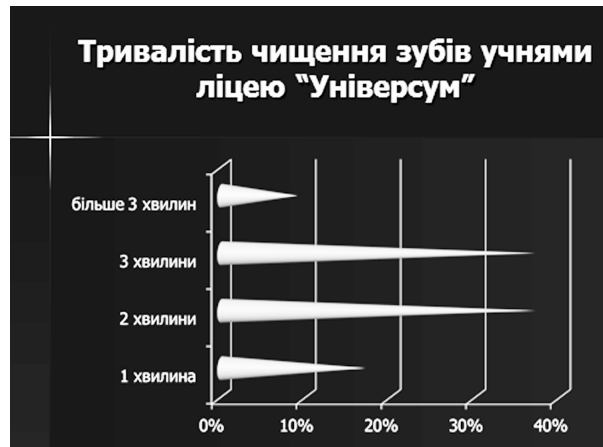

Рис. 3. Тривалість чищення зубів учнями ліцею «Універсум».

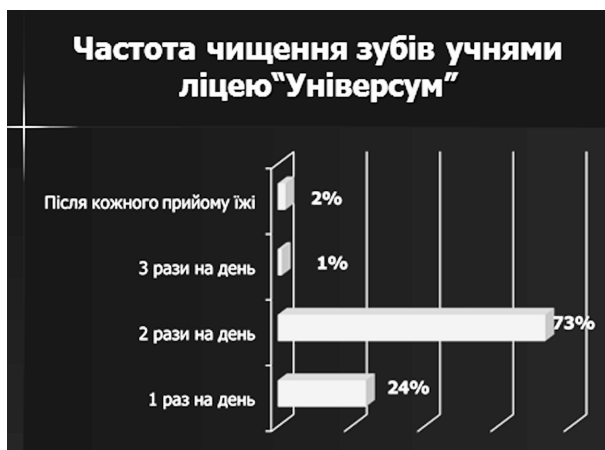

Рис. 2. Частота чищення зубів учнями ліцею «Універсум».

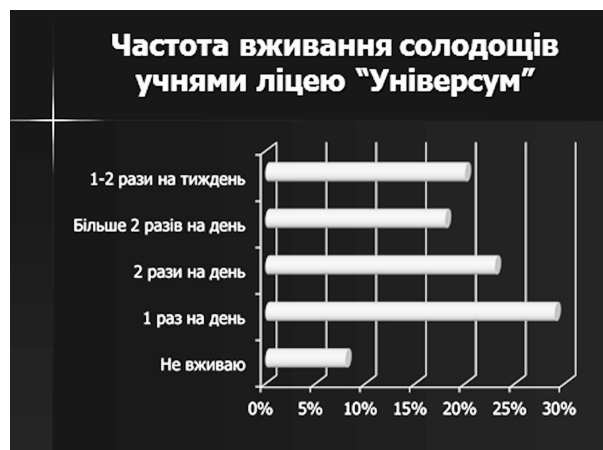

Рис. 4. Частота вживання солодощів учнями ліцею «Універсум».

порожнини рота, причини та механізм розвитку захворювань, можливості і методи профілактики.

Результати анкетування ліцеїстів: 32% дітей відвідують стоматолога тільки за наявності болю; 73% обстежених чистять зуби двічі на день, 2% – після кожного прийому їжі; третина учнів чистить зуби 3 хвилини; близько 30% ліцеїстів вживають солодощі в необмеженій кількості щодня (рис. 1, 2, 3, 4, 5).

Вищевказані результати доведені до відома учнів та керівництва ліцею. Автором спільно з лікарями-інтернами кафедри в учбовому закладі оформлений «Куточок стоматологічного здоров'я», що є однією з пасивних форм санітарно-просвітницької роботи. В ньому учні можуть отримати інформацію щодо вибору основних та додаткових засобів і предметів гігієни в залежності від стоматологічного статусу, прочитати цікаві історичні дані, ознайомитись з результатами проведеного анкетування. Такий пасивний вид агітації доповнює мету та задачі активних форм санітарно-просвітницької роботи. Результати проведених заходів обговорювались на кафедральній конференції спільно з лікарями-інтернами і клінічними ординаторами.

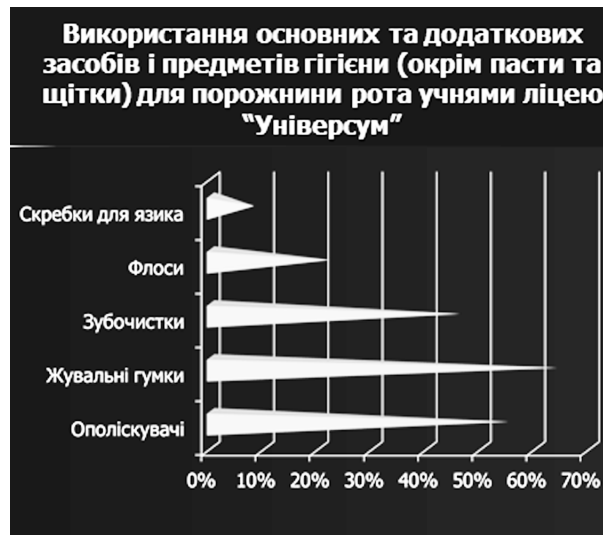

Рис. 5. Використання основних та додаткових засобів і предметів гігієни (окрім пасти та щітки) для порожнини рота учнями ліцею «Універсум».

В Україні та країнах ближнього зарубіжжя активно розробляються різні варіанти санітарно-просвітницької роботи. Так після обстеження 97 школярів перших класів віком 6-7 років школи № 111 Мінська (Білорусь) їх залучали до програми профілактики стоматологічних захворювань, яка передбачала уроки здоров'я (згідно зі шкільною навчальною програмою), бесіди з батьками про методи профілактики, а також щоденне (у шкільні дні) чищення зубів у школі під наглядом вчителів [3].

Переможці конкурсу на кращу студентську роботу «Профілактика стоматологічних захворювань у дітей», організованого кафедрою стоматології дитячого віку ЛНМУ ім. Данила Галицького, використовують свої напрацювання у дитячих дошкільних закладах та школах на «Уроках здоров'я» згідно з програмою «Дітям Львівщини – стоматологічне здоров'я» [5].

Висновки. Показники стоматологічного статусу, інформація отримана під час спілкування з викладачами, медичними працівниками, батьками, дітьми та результати анкетування вказують на відсутність, або недостатньо ефективну програму профілактики і визначення проблеми в системі стоматологічної допомоги.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому планується:

1. Аналіз факторів ризику виникнення стоматологічних захворювань у обстеженого контингенту.
2. Розробка комплексу лікувально-профілактичних заходів.
3. Моніторинг ефективності запропонованого комплексу лікувально-профілактичних заходів.

Автор щиро вдячна співробітникам ліцею «Універсум» за співпрацю.

Література

1. Беліков О. Б. Поширеність некаріозних уражень твердих тканин зубів серед студентів і молоді та причинно-наслідкові зв'язки їх виникнення / О. Б. Беліков, Р. А. Бучок // Буковинський медичний вісник. – 2012. – Т. 16, №4 (64). – С. 26-30.
2. Косенко К. Н. Уровень и структура стоматологической заболеваемости у детей г. Киева / К. Н. Косенко, О. В. Деньга, Л. А. Хоменко, В. С. Иванов // Вісник стоматології. – 2004. – №4. – С. 79-83.
3. Леус П. А. Ефективність шкільної програми контрольованого чищення зубів для поліпшення гігієни порожнини рота і зниження інтенсивності хронічних гінгівітів у дітей 6-7 років / П. А. Леус // Профілактична та дитяча стоматологія. – 2013. – № 1 (8). – С. 34-37.
4. Медико-демографічна ситуація та організація медичної допомоги населенню у 2010 році: підсумки діяльності системи охорони здоров'я та реалізація Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава». – К. : МОЗ України, 2011. – 104 с.
5. Стадник У. О. Конкурс на кращу студентську роботу «Профілактика стоматологічних захворювань у дітей» / У. О. Стадник, О. В. Єзерська // Профілактична та дитяча стоматологія. – 2013. – № 1 (8). – С. 22.
6. Стоматологическое обследование. Основные методы. ВОЗ. Женева. – 1997. – 76 с.
7. Хоменко Л. А. Терапевтическая стоматология детского возраста / Л. А. Хоменко. – К. : Книга плюс, 2010. – 804 с.

УДК 616. 314. 1-007. 23-053. 3/7:613. 95:374. 6

САНІТАРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА В ЛИЦЕІ «УНІВЕРСУМ» (м. Київ)

Любарець С. Ф.

Резюме. Проведено обстеження 196 учнів ліцею «Універсум» (м. Київ) віком 13-17 років. Показники стоматологічного статусу, інформація отримана під час спілкування з викладачами, медичними працівниками, батьками, дітьми та результати анкетування вказують на відсутність, або недостатньо ефективну програму профілактики. Тому проведення санітарно-просвітницької роботи із застосуванням як активних, так і пасивних форм, серед обстеженого контингенту є актуальним.

Ключові слова: діти, профілактика.

УДК 616. 314. 1-007. 23-053. 3/7:613. 95:374. 6

САНІТАРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬНАЯ РАБОТА В ЛИЦЕЕ «Универсум» (г. Киев)

Любарець С. Ф.

Резюме. Проведено обследование 196 учащихся лицея «Универсум» (г. Киев) в возрасте 13-17 лет. Показатели стоматологического статуса, информация полученная во время общения с преподавателями, медицинской сестрой, родителями, детьми, результаты анкетирования указывают на отсутствие, или недостаточно эффективную программу профилактики. Поэтому проведение санитарно-просветительной работы с применением как активных, так и пассивных форм среди обследованного контингента является актуальным.

Ключевые слова: дети, профилактика.

UDC 616. 314. 1-007. 23-053. 3/7:613. 95:374. 6

Sanitation-Educational Measures in the «Universum» lyceum (Kyiv)

Liubarets S. F.

Abstract. The thesis represents a fragment of the scientific research performed by the pediatric therapeutic stomatology and stomatological diseases prevention chair of the O. Bohomolets National Medical university: «General causative factors of stomatological health status' development in children and teenagers».

The interdisciplinary complex program «Health of Nation», approved by the Cabinet of Ministers Decree № 14, issued on the 10th of January 2002, states that there is necessity to «improve the informational status of children, parents and children in reference to the aims and methods of caries prevention...». The main goal of the sanitation-hygienic education is to «enrich» the population with the knowledge of the healthy lifestyle, causes of stomatological diseases and the necessity of preventive measures.

The aim of the research is an increase in the pediatric stomatological diseases prevention effectiveness by the sanitation educational measures performed. The authors have studied 196 students of the «Universum» lyceum (Kyiv) aged 13-17 years (according to the Agreement on the scientific-practical collaboration between the lyceum and the chair of the pediatric therapeutic stomatology and stomatological diseases prevention, O. Bohomolets National Medical University). There has been stated high prevalence of caries, gingivitis, hard dental tissues lesions as well as satisfactory oral hygiene level. This provides for urgency of the sanitation-educational measures among the studied respondents.

The first stage of the sanitation-educational activities was characterized by explanative lectures read to the lyceum director, teachers and medical personnel.

The second stage of active sanitation-educational activities in organized collective groups are discussions with parents aimed to solve such tasks: to concern the parents with their children's dental and oral health and motivate them to perform and maintain preventive measures in the children groups.

The third stage of active sanitation educational measures was represented with discussions and health lessons. During the examination of the lyceum students each of them was recommended certain hygienic means. The health lesson conducted by the 3rd course stomatological faculty students disclosed some important aspects of the oral cavity anatomy and physiology, causes and etiology of diseases, possibilities and methods of prevention.

The results of study which was performed using the questions from the modified anonymous questionnaire WHO – 2013, show that 32% of children attend the stomatologist only if pain is present; 2% brush their teeth after each food intake; nearly 30% of the lyceum students abuse sweets every day. The students and lyceum authorities were informed about the obtained results. The authors in collaboration with interns of the chair have created in the lyceum the so-called «Corner of stomatological health». Now the students are guaranteed free access to information about the choice of the basic and additional hygienic means according to their stomatological status, they can read interesting historical data, learn about the performed study results. Such passive promotion provides for reaching the goals and tasks of active sanitation-educational measures effectiveness.

The stomatological status data, information obtained during communication with teachers, medical personnel, parents and children reveal the absence or insufficiently effective program of prevention and detection of the problem within stomatological management system.

The further research perspectives. 1. Analysis of the stomatological diseases risk factors in the studied groups. 2. Creation of the curative-preventive measures complex set. 3. Monitoring of the proposed creative-preventive measures complex set effectiveness.

Key words: children, prophylaxis.

Рецензент – проф. Хоменко Л. О.

Стаття надійшла 31. 01. 2014 р.